

ARABESK MUSIC IN TURKISH CINEMA IN THE SAMPLING OF FERDİ TAYFUR

Yağmur Eylül Dönmez*1, Ünal İmİK**

* Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Bilimleri ABD

** Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü

Abstract

A large part of which is taken under the influence in Turkey, "arabesque" and recognized as a branch 7. art "cinema" unification has occurred instrumental in the withdrawal of the arabesque-containing films in Turkish cinema. This approach, which has continued the feature of Yeşilçam cinema with songs; It is seen that by making use of visual and auditory elements, it plays an active role in the transfer of the historical, cultural and musical effects of the period. In the study, it was aimed to examine examples of Turkish cinema with arabesque music content from various aspects, based on the "Ferdî Tayfur" sample. In the research, using literature review, content analysis and historical research models, Ferdî Tayfur, one of the popular arabesque singers of the period, has been examined by subjecting to the evaluation scale prepared for the subject, 27 films and the songs in it, which were shown on the big screen between 1976 and 1986. If we talk about some of the results obtained, Ferdî Tayfur took part as the leading actor in twenty-seven films between 1976-1986 and he voiced approximately ninety-seven works among these films; It is stated that Ferdî Tayfur's works are in arabesque song form and have modal structure features, an average of five works were included in the film, and he performed all of the works featured.

Keywords: Turkish Cinema, Music, Ferdî Tayfur, Movies with Arabesque Songs,

FERDİ TAYFUR ÖRNEKLEMİNDE TÜRK SİNEMASINDA ARABESK MÜZİK

Özet

Türkiye’de büyük bir kesimi etkisi altına almış olan “arabesk müzik” ile sanatın 7. dalı olarak kabul gören “sinema” nın birleşmesi, Türk sinemasında arabesk müzik içerikli filmlerin çekilmesine vesile olmuştur. Yeşilçam sinemasının şarkılı film özelliğini devam ettirmiş olan bu yaklaşımın; görsel ve işitsel öğelerden yararlanarak dönemin tarihsel, kültürel ve müzikal etkilerinin aktarımında etkin bir rol üstlenmekte olduğu görülmektedir. Araştırmada, “Ferdî Tayfur” örneklemeden yola çıkarak arabesk müzik içerikli Türk sineması örneklerinin çeşitli yönleri ile incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada literatür tarama, içerik analizi ve tarihi araştırma modelleri kullanılarak dönemin popüler arabesk şarkıcılarından Ferdî Tayfur’un 1976-1986 yılları arasında beyaz perdede gösterime girmiş 27 filmi ve içerisinde yer alan şarkıları konuya yönelik hazırlanan değerlendirme ölçeğine tabi tutularak incelenmiştir. Elde edilen sonuçların birkaçından bahsedecek olursak, Ferdî Tayfur 1976-1986 yılları arasında yirmi yedi filmde başrol oyuncusu olarak yer almış ve bu filmler içerisinde yaklaşık olarak doksan altı eseri seslendirmiş olduğu; Ferdî Tayfur’un eserlerinin arabesk şarkı formunda ve makamsal dizi yapı özelliklerine sahip olduğu, film içerisinde ortalama beş adet esere yer verilmiş olduğu, yer verilen eserlerin tamamını seslendirdiğidir.

Anahtar Kelimeler: Türk Sineması, Müzik, Ferdî Tayfur, Arabesk Şarkılı Filmler

1.GİRİŞ:

1.1. Arabesk Kavramı:

Arabesk kavramı hakkında çeşitli tanımlar mevcuttur. Fransızca kökenli bir sözcük olan “arabesque” kelimesinden Türkçe’ye geçmiştir. Bu sözcük güzel sanatlarda “Arap usulü” anlamına gelmekte olup; “süslemeye kullanılan çizilmiş veya oyma süs” ve “bazı çevre çizgilerini birleştiren iç içe geçmiş ya da oyma bir düzenlemenin temel ritmini meydana getiren ideal çizgi” şeklinde de ifade edilebilmektedir. Sosyal bilimlerde ise arabesk; bozulmuş ve yozlaşmış anlamı taşımaktadır (Meydan Larousse, 1992). Fransız düşünür Garaudy, Sosyalizm ve İslam (1983) adlı yapıtında arabeski, “ritimli, hareketler halinde, filizlere bağlı,

¹ Sorumlu Yazar email:yagmureyluldonmez@gmail.com / Doi: 10.22252/ijca.827721

ikiye ayrılan yaprak süslemelerinden meydana gelen özel şekiller ve yalnızca İslam Sanatına özgü bitki bezemesi biçimleri” olarak tanımlamıştır (Güngör, 1993). Arabeskin sadece müzik türü olmadığını dile getiren Belge bu sözcüğü; ev eşyası, çeşitli süsler, resimli halılar, filmlerden ve benzeri materyallerden oluşan bir dünya, bir hayat biçimi olarak tanımlamıştır (Belge, 1983: 339). Bu tanım ışığında denilebilir ki Arabesk kavramın uluslararası ilk kullanım biçimlerinin Türkiye’deki gündelik dilde kullanımında farklılar bulunmaktadır. Türkiye’de arabesk tartışmalarının genel olarak müzikolojik ve sosyolojik olmak üzere iki ana çerçevede yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu tartışmalar arabesk müziğin Türkiye’de doğuşu ve popülerleşmesiyle başlamış ve genellikle olumsuz yönde evrilme olarak gözlemlenmiştir. Daha sonra, eleştiriler bu müziğin içeriğine yönelik olmuştur. Eleştiriler müziğin içeriğiyle sınırlı kalmamış, arabesk müzik icracılarına ve bu müziği dinleyen kitleye dönük olmaya başlamış olduğu görülmüştür (Stokes, 1998: 140). Kültürel bir ürün olan arabesk Türkiye’de sadece bir müzik türü olmaktan çıkmış, arabesk müziğin biçimsel ve içeriksel özelliklerinden yola çıkılarak arabesk müziği dinleyenlerin kültürü, yaşam biçimi, düşünme tarzı da arabesk olarak adlandırılmıştır. Bu süreçte bireylerin yaşam tarzı veya düşünceleriyle, arabesk müziği dinlemesi arabesk olarak nitelendirilmiş olmasına neden olmuştur.

Özbek “Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski” adlı çalışmada Türk aydınının arabeske yaklaşımı dört temel bakış açısında toplanmıştır. Buna göre; “Arabeskçiler ve gecekondudakiler yabancılaşmış kitlelerdir” görüşü, “Arabesk yoz müziktir” görüşü, “Arabesk müziğin sözleri karamsarlığı ve edilgenliği aşılabilir, bu nedenle değerlendirmeye değmez” anlayışı, “Arabesk müzik çevreye uyumsuzluğun, kaosun müziğidir” görüşleri benimsenmiştir (Özbek, 1991: 154).

Arabeske olumsuz açılardan yaklaşan aydınların bir bölümü arabeski tamamen yozlaşmanın ürünü olarak değerlendirmektedir. Atlı “Türk müziğiyle, ne eski müziğimizle, ne folklorumuzla, ne beste, ne icra yönünden hiçbir alakası olmayan, uydurulmuş bir müziktir bu” demiştir. Tör’e göre bu bir “zevk soysuzluğu”. İleri’ye göre bu tür müzik, lümpenlik, kentsellik üzerine kurulan kuşku, karanlık yalnızlıkların simgelemesi, İlhan’a göre olay bir “gecekondu olayı” olarak tanımlanmaktadır. (akt. Özgüç 2005). Arabesk yapı ve tanımlar içinde Orhancılar, Ferdiciler, Müslümcüler gibi farklı kutuplaşmalar ortaya çıkmış ve bu sanatçılara herkes yaşamış olduğu duygulara göre farklı bir anlamlar yüklemiştir. Arabesk müziğin dinleyici kitlesi, daha çok, bu müziğin bir türden öte bir yaşam biçimine işaret ettiğinden yana bir yaklaşım benimsemiş; bir diğer deyişle onlara göre arabesk müzik, arabesk duygu dünyalarının yansıması haline dönüştürülmüştür.

1.2. Tarihi ve Sosyo-Kültürel Açından Arabesk Müziğe Bakış:

Arabesk müzik, içinden çıktığı toplumsal ve kültürel çevreye göre şekillenmiş belirli bir tanımlamanın yapılamadığı melodi/ezgi yönünden Arap müziğini, çalgı yönünden ise doğu-batı sentezi özelliklerini taşıyan, önceleri varoş kesim olarak adlandırılan kitle ile başlamakla birlikte, zamanla toplumun tüm kesimlerine yayılan bir dinleyici kitleye sahip ve toplumumuza bir tür olarak adlandırılabilir. Dolayısıyla arabesk müzik, ülkemizin toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel değişim sürecinin sanatsal boyuta daha doğrusu müziğe yansıyan bir görünümü olarak değerlendirilebilir.

Arabesk müzik kültürünün ve tarihinin daha net anlaşılması için cumhuriyet döneminden itibaren ele alınması gerekmektedir. Daha önceki araştırmalarda (Berkes, 2008; Kongar, 2008) Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte Türk modernleşme tarihinde yeni bir dönem açılmış ve bu doğrultuda birbiri arkasından gelecek bir dizi reform takip etmiştir. Bunlardan başlıcaları; hukuk, eğitim, yazı, dil ve genel olarak yaşam ve kültür alanındaki değişimler olmuştur. Değişimlerdeki en önemli amaç Cumhuriyet modernleşmesine uygun politikaların yerleştirilmesi olarak ifade edilebilir. Uygur medeniyetlerin seviyesine erişmenin yolu olarak ise geleneksel kültürel değerlerin gelişmeye ve muhasır medeniyet seviyesine uygun olanlarının alınıp bu değerlerin çağdaş anlayışa uygun hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde siyasal ve kültürel anlamda var olan, batının dinamiklerini temel alan kültür, müziğe de sirayet etmiştir. 1926 yılından itibaren müzik eğitimi veren okullarda Klasik Türk Müziği eğitimi durdurulmuş, ayrıca Klasik Türk Müziği devlet radyosu yayınları da belirli bir süreyle askıya alınmıştır. Bunun sonucunda ise Arap radyoları halk için dinlenilebilecek alternatif olmaya başlamıştır.

1938-1950 yılları arasında Mısır yapımı filmlerinin Türkiye’de gösterime girmesi; filmlerin melodram temelli özellikleri ve müzik ağırlıklı biçimleriyle halk tarafından ilgi görmüştür. Cantek’e (2008: 174) göre, bu ilginin nedenleri o dönem Arap-Fars etkisinde olduğu düşünülerek önceleri yasaklanan sonra radyolarda sınırlı olarak kullanılan ve resmî kurumlardan önemli ölçüde kısıtlanan Türk müziğiyle aynı paydadan çıktığının düşünülmesidir.

1960'larla birlikte Orhan Gencebay'la önemli bir ivme kazanan arabesk müzik, köyden kente göç eden insanlar ile modernleşme evrimini devam ettiren şehir insanının karşılaşmasının doğal bir sonucu olarak görülebilir, bu durumu kültürel değişim ve modernleşmesinin etkisi ile yeni bir alt-kültür oluşturması olarak açıklanabilir. Bu nedenle, arabesk müziğin, 1960'ların ortasından itibaren Orhan Gencebay'la beraber başladığını söylemek mümkündür (Işık ve Erol, 2002:79). Arabesk kültürün oluşumunda köyden kente göç, sanayileşme ve çarpık kentleşme, gecekondulaşma gibi unsurlar bir hayat biçimi olgusu olarak ortaya çıkmıştır. Arabesk kültür, Türkiye'de yeni bir müzik türünün oluşumuna zemin hazırlamıştır.

70'li yılların ikinci yarısında itibaren ise Gencebay ile birlikte Ferdi Tayfur'da popüler arabesk şarkıcılar arasında yer almıştır. Tayfur'un tarzı Gencebay'dan daha farklı yapıya sahiptir. Tayfur daha acıklı bir tarzda şarkılarını seslendirmektedir. Ferdi Tayfur'un çıkışı, Gencebay ekolünün çizdiği yolda önemli değişimleri de simgelemektedir. Küçük sade bir yaşamdan yıldızlığa sıçrayan Tayfur'un kendisi olsun, aynı dönemde parlamaya başlayan Müslüm Gürses gibi diğer yeniler olsun, gurbetçi-gecekonducu olarak isimlendirilebilen insan profiline daha yakın durmaktadır. Gencebay'a kıyasla, çok daha gariban bir geçmişe sahiplerdir. Bu durum ise gecekondu mahallelerin kendi müziklerini üretme aşamasına geçmeleri demektir (Kozanoğlu, 1992: 41). Bu süreç ülkemizde arabesk müziğin büyük bir ivme kazandığı ve sosyo ekonomik özellikleri bakımından zayıf ve oldukça zor günler geçiren bir toplum tabakasının müziği olma yolunda hızla ilerlediği bir dönemi beraberinde getirmiştir.

Arabeskte yeni isimlerin ortaya çıkmasıyla başlayan değişim şarkıları da yansır. Klasik "dolmuş müziği" ile türkü formu arasında bir yakınlaşma doğar. Tayfur'un "Susadım Çeşmeye Varmaz Olaydım" parçasının, türkü formuyla uygunluk göstermiş olduğu görülmektedir. "Batan Güneş" parçası ise uzun hava form özelliği sergilemekte olduğu düşünülmektedir. Arabesk olarak tarif edilen şarkıların bu dönemde Arap motiflerinden hafifçe sıyrılmaya başlayıp halk müziği motiflerini de kullanmaya başladığını söylemek mümkündür. "Arabesk" tabirinin de bu dönemde ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Özgüç, 1982).

Arabesk 70'li yıllarda toplumsal bir olgu olarak görülmeye başlamıştır. Bu dönemde oluşan bu olgunun mimari olan ve varoş olarak tabir edilen kesimin artan ilgisi, arabeski sektörleştirme noktasına getirmiştir. Bu süreçte 45'lik plakların yerini alan kasetlerin ise, gecekondu mahallerinde büyük ilgi görmüş olduğunu söylemek mümkündür. Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur ve Müslüm Gürses gibi dönem şarkıcılarının yaşam hikayelerini ve fotoğraflarını yayınlayan dergiler ve arabesk müzikli filmlerle birlikte 70'li yılların Türkiye'sinde arabesk kültürünün hızla yayılmış olduğu görülmektedir.

Arabeskin 80'li yıllarda yaşadığı dönüşümün gerek sınıfsal, gerek kültürel bazı değişimlerin sonucu olduğu belirtmiştir. Kahraman'a göre, (2003:220) bu değişimlerle birlikte arabesk artık ezilmişlerin, horlanıp dışlanmışların müziği olmaktan çıkmıştır. Tam tersi, kent varoşlarında yaşayan büyük kitleler artık kendi alt kültür kimliklerine uygun yeni kültürel kodlar geliştirmiş ve yeni isimler üretmişlerdir. Ferdi Tayfur, İbrahim Tatlıses ve Müslüm Gürses bu isimlerin en önemlileri arasında gösterilebilir.

Kahraman'ın bu sözlerinden yola çıkarak Müslüm Gürses'in sevenlerinin toplumun alt kesiminden gelmekte olduğunu söylemek mümkündür. Şarkıları güçsüzler, yoksullar ve hırpalanmış kesime hitap etmektedir. Dinleyiciler, söylemek isteyip de söyleyemedikleri duygu ve düşünceleri Müslüm Gürses'in şarkıları vasıtasıyla aktarabilmektedir. Örneğin Gürses'in şarkısında ifade etmiş olduğu "İtirazım var, bu zalim kadere, bu sonsuz kedere, feleğin cilvesine, hayatın sillesine, dertlerin cümlesine" sözleri veya içinde buldukları durumlardaki çaresizlik ve umutsuzluk düşüncelerini ifade edebilmek için "ben hep yenilmeye, ben hep ezilmeye mahkûm muyum" sözlerini bir ifade aracı olarak kullandıkları düşünülmektedir.

80'li yıllarda arabeskin tüm Anadolu kentlerini tesiri altına almış olduğu görülmektedir. Bu dönem içerisinde arabeskle birlikte küçük şarkıcılar ve fantezi müzik olarak isimlendirilmiş müzik türü oluşmuştur. Küçük şarkıcıların ilk temsilcilerinden Küçük Emrah ve takip eden pek çok isimle birlikte bu furya gittikçe yayılmıştır. Bu yıllarda Mahsun Kırmızıgül, Özcan Deniz, Alişan, İbrahim Erkal, Azer Bülbül gibi yeni arabesk müzik yıldızları da doğmuştur. Daha çok pop-fantezi olarak nitelendirilebilecek şarkılara yönelmişlerdir. Bu yıllarda arabesk müzik şarkıcılarının başrolde oynadığı filmler çektiği gibi, yeni arabesk starlarının başrolde oynadığı diziler de televizyon kanallarında yayınlanmıştır (Kozanoğlu, 1992).

90'lı yıllara gelindiğinde ise artık arabeskin etkisini yitirmeye başladığı görülmektedir. Seksenli ve doksanlı yıllarda hızlı teknolojik ilerleme süreci ile birlikte Türkiye, batılı kapitalist ülkelerden tüketime dönük ürün ve hizmetler satın almış; bu ürünler ve hizmetler kültürel ürün ve değerleri de kapsamayı; dolayısıyla batıya

benzeme süreci tüketim kalıplarından, zevk ve beğenilere dek uzanan kapsamda yaşamın tüm kesitlerine etki etmiş olduğu görülmektedir (Kaya, 2012). Türkiye'deki müzik piyasası da bu değişimlerden etkilenmiştir. Batının düşük beğenilerine yönelik, kolay tüketilebilen pop müzik parçalarından yapılan alıntılar yerli ögelere evrilerek kitlelere sunulmuştur. Arabesk müzikte bu değişimlerden etkilenmiş ve 90'lı yıllarda etkisini azaltarak yerini pop-arabesk denilen bir müzik türüne bırakmaya başlamıştır.

1.3. Türk Sinemasında Arabesk Film ve Ferdi Tayfur Filmleri

"Arabesk" kavramını ülkemizdeki bir müzik türü olmaktan çıkarıp kültürel bir kavram haline dönüşmesinde oldukça önemli rol oynayan bir kitle iletişim aracı olarak sinema, bu dönemde kendine büyük bir yer edinmiştir. Daha önce arabesk müziğin doğması sırasındaki etkisine sıkça değinilen sinema, aynı müziğin yaygınlaşmasındaki en önemli öğelerden biri olma özelliğini de taşımaktadır. Özellikle arabesk müziğin kesin olarak varlığını kanıtlamaya başladığı 1968'ler sonrasında yapılan filmlerde çoğunlukla arabesk şarkıcıların başrolde oynatıldığı ve arabesk şarkıların çok yoğun bir biçimde işlenmeye başladığı görülmektedir.

1938 yılından itibaren Türkiye'de gösterime giren Mısır filmleri "Aşkın Gözyaşları", "Avare", "Leylâ ve Mecnun" gibi arabesk müziğin ortaya çıkmasına öncülük eden filmler ışığında 1970'li ve 80'li yıllar da 'Çilekeş', 'Batsın Bu Dünya', 'Çeşme', 'Derbeder', 'Huzurum Kalmadı' ve 'Boynu Bükükler' gibi pek çok arabesk film çalışmaları yapılmıştır. Bu yıllar içerisinde Ferdi Tayfur, Orhan Gencebay, Müslüm Gürses, Kibariye, İbrahim Tatlıses gibi arabesk şarkıcılar arabesk filmlerde başrol oyuncusu olarak yer almıştır.

Yeşilçam kavramının temelini oluşturan "halkın kendini beyaz perde de seyretme arzusunu" arabesk filmler de büyük oranda karşılayabilme özelliğine sahiptir. Köyden kente göçmüş, ne kentli gibi bir yaşama imkanına sahip ne de köydeki yaşamındaki düzenini koruyamayan arada kalmış ve sayısı gün geçtikçe artan bir kesimin; kültür çatışması, zorluklarını, isyanlarını ve kendilerine oluşturmuş oldukları yeni kültürel akımı arabesk filmler en iyi şekilde aktarmaya çalışmıştır.

Ek olarak yine Yeşilçam da sıklıkla yer verilen şarkılı filmler özelliği arabesk filmlerde de devam ettirilerek; dönemde yasaklanmış olan şarkıcıları görerek dinleyebilme, şarkıcılara sadece büyük kentlere değil Anadolu'da da ulaşabilme imkânı sağlamasına, şarkıların hikayeleştirilmesiyle beyaz perdeye aktarılmasına, bu sayede şarkıların klip özelliği taşımasına, karşılıklı ticari bağ ile film izleyen kitlenin kaset ve plak satın almalarına, kaset veya plak alan kesimin ise sinemaya yönelmesine olanak tanımıştır. Bu süreçte ses sanatçısı, söz yazarı, senarist, aktör ve yönetmen sıfatları ile sanat hayatında 52. senesine yaklaşan, Sayın Ferdi Tayfur'da yaklaşık 34 filmde başrol oyuncusu olarak yer almış ve arabesk filmler dönemine iz bırakmış arabesk şarkıcılar arasında yerini almıştır.

15 Kasım 1945 yılında Adana'da dünyaya gelen Ferdi Tayfur (Turanbayburt) yıllarca kullandığı ismini babasının hayran olduğu tiyatro- dublaj sanatçısı Ferdi Tayfur'dan almaktadır (Arşiv Odası: Ferdi Tayfur, 1984). Tayfur babasının trajik ölümünün, ardından annesinin yeniden evlenmesiyle şekerci dükkanında çırak olması başta olmak üzere pek çok iş yapmıştır. Sonralarında ise çiftlikte çalışarak ve düğünlerde şarkı söyleyerek ailesine katkı sağlamaya çalışmıştır.

Tayfur, Adana radyosu ses yarışmasında elde etmiş olduğu ikinciliğin sonrası İstanbul Lunapark gazinosunda Nurten İnnap'a bağlama çalarak çalışmaya başlamıştır. Bu yıllar içerisinde ilk bestesi "Leyla" ve ilk plağı "Derdim Nedir Söylemiyorlar" olmuştur. 1968 yılında Seda plak ile iki plaklık bir sözleşme yapmıştır. Fakat beklenen ilgi ile karşılaşmamıştır. Bu durumun üzerine Adana'ya dönen Tayfur, çiftlikteki işlerin başına geçmiş bir yandan da müzik çalışmalarını sürdürmüştür. 1971 yılında "Yapıştı Canıma Bir Kara Sevda" (Huzurum Kalmadı) plağını yapmıştır. 1973 yılında ise çıkış plağı olan "Kır Çiçekleri" isimli 45'lik plağını yayımlamıştır (Engin Çınar, Kişisel Konuşma, 18,08,2020). Yükselişini ise 1975 yılında "Çeşme" şarkısı ile yakalamıştır. Aynı yıl Necla Nazır ile başrollerinde oynamış olduğu aynı isme sahip film gösterime girmiş ve dönemde filmi 12 milyon kişi izlemiştir. Bir yıl sonrasında yine rekorlar kıran Derbeder filmi gösterime girmiştir.

Çeşme ve Derbeder filmlerinin yönetmeni Temel Gürsu, Hülya Koçyiğit'in sunumunu üstlenmiş olduğu film gibi hayatlar isimli televizyon programında Ferdi Tayfur ile ilgili hikayesini şu sözlerle ifade etmiştir.

"Ben tam Memduh Ün'le filme başlayacaktım. Kadir İnanır'a film yapılacaktı. Kadir'le yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmez ancak bir münakaşamız oldu. Uğur filme gittiğimde Memduh Ün "Kadir seninle çalışmak

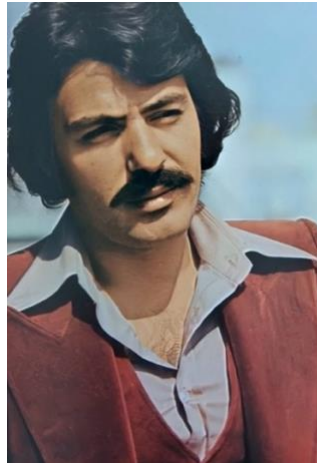
istemiyor” dedi. Çalışmalarım boşa gitti, ağlamak üzereyim. Koridorda Hulki Saner’le karşılaştım. Daha doğrusu tesadüf eseri çarpıştım. Sen Temel’sin değil mi? Dedi. Seni yarım saate yazıhaneme bekliyorum dedi. Saner filme gittiğimde film teklifinde bulundu. Ferdi Tayfur’un plaklarını dinliyordum. Bahsettim. Bir gün Hulki abi Ferdi Tayfur’u getirdi beraber film çekeceksiniz dedi. Daha öncelerde yapılmış olan Kara Sevda filminin hikayesinden yola çıkarak bir gecede Çeşme filmine senaryo yazdım. Ferdi Tayfur çok uyumlu, ne dediysen bir seferde yapıyordu. Müzikleri, şarkılarını yüreğinden okuyordu. Çeşme ve Derbeder filmleri rekor kıran filmler oldu. Dönemde sadece 5 hafta içerisinde İstanbul’da 3,5 milyon kişi tarafından izlendi. Hatta Karadeniz bölgesinden Samsundan, Ordudan sinemacılar arıyor tebrik için. Nedir dedim? Rakamlar vererek söylüyorlardı. O dönemin en izlenen isimleri Türkan Şoraylar, Hülya Koçyiğitlerin izlenme oranını kat kat aştığından bahsediyorlardı.” (Film Gibi Hayatlar, Temel Gürsu, 2020)

Ferdi Tayfur’un Resmi site yöneticisi Engin Çınar’ın aracılığı ile yapılan görüşmede Tayfur, Türk sineması hikayesini şu sözlerle özetlemiştir; *“Tanıdık birileri ve gerçek bir özellik olmadan sinemadan teklif alamazsın. Çok zor. Şarkılarım olmasaydı sinema filmlerim olmazdı.”* (Ferdi Tayfur, Kişisel Konuşma, 20,08,2020)

Filmlerinde yer verilmiş olan şarkıları ile ilgili ve Türk Sinemasında dönemde kendisini diğer arabesk yorumculardan ayırmış ve günümüzde dahi beyaz perde de izlenme rekorlarına neden olan sırrı ise; *“Plaklarımdan çalınan eserler üzerine filmde okuma yapardım. O zamanın klipleri şarkılı sahnelerdi. Sesimin yanıklığının filmlerin halka geçmesine neden olduğunu düşünüyorum.”* (Tayfur, Kişisel Konuşma, 20,08,2020)

Yine 1795 yılında ilk kez Ses dergisinde posterini yayınlanmıştır. Tayfur o dönemden Şekerci Çırağı Kitabında şu sözlerle bahsetmektedir.

“Eskiden ses dergisi vardı. O zamanlar yayın müdürü Mine Baykara’ydı. Çok uğraşmıştı beni ikna etmek için hayatımı yazıp yayınlacaklardı ve ilk posterimi ses dergisi vermişti. Bakın burası çok önemli. Henüz sokakta insanların dikkatini çekmiyorsun ama bir isim dolaşmaya başlamıştır. Televizyona çıkamıyor, radyolarda çalınmıyorsun: Yasaklısın! İşte o ismin posterini bu!.. Ahmet Olcay’ın laf olsun diye çekmiş olduğu vişne renkli kadife ceketle. Daha sonra birçok posterim çıktı. Ama sanıyorum o fotoğrafta bir başkalık vardı. Samimiyet, saflık objektife bakış öyle yansımış ki! Onu bir daha yakalamak sanırım mümkün olmasa gerek.” (Tayfur, 2006:54).

Resim 1: 1975 yılı Ses Dergisi Ferdi Tayfur Posterini

Yine Tayfur kitabında Mine Baykara’nın aktarımla o dönemde yayınlanan derginin tiraj yüksekliği ve talebe cevap verilemeyecek kadar bir ilginin olduğundan söz etmektedir. Ayrıca ilk kez arabesk bir sanatçının hikayesinin reklamı TRT’de verilmiş olduğundan söz edilmektedir (Tayfur, 2006:54-55).

Ferdi Tayfur kendi yolunu diğer arabesk şarkıcıların yolundan ayrı görmüştür. Osman Yağmurdereli’nin 2007 senesinde yayınlanan Hey Gidi Günler programında açıklamış ve çocukluğundan itibaren sinema oyunculuğuna duyduğu arzunun çok derin olduğundan ve şarkıcılık yolculuğunu sinema ile birleştirmesinden duyduğu mutluluktan söz ederek kendisini bu yönüyle diğer isimlerden ayrı tutmuştur (Hey Gidi Günler, Ferdi Tayfur, 2007).

BBC Türkiye Aylin Yazgan'ın hazırlayıp sunduğu Arşiv Odası programında Ferdi Tayfur'un 1984 yılında Zeki Okar'a ilk Londra konseri sonrası vermiş olduğu röportaja yer verilmiştir. Röportaj da Tayfur bestelerini bağlama ile yapmış olduğundan, şarkılarının stüdyo kaydına kırk kişilik orkestra ile girmiş olduğundan ve şarkılarında hafif, manasız ve komik sözler barındırmamakta olduğundan söz etmiştir. Yazgan programın sonunda Arşiv Odası Programının Huzurum Kalmadı Filminin izlenme sayısından yaklaşık on bin kat daha fazla olduğundan söz etmektedir (Arşiv Odası: Ferdi Tayfur,1984).

En ses getiren konserlerinden biri ise 1993 yılında 200.000 kişi tarafından izlenen Gülhane Park konseri olmuştur. Tayfur, Sanat hayatında 250'ye yakın güfte ve beste, 100'ü aşkın albüm vermiştir. 9 Altın Plak ve sayısız ödül almıştır. Bu ödüllerden bazılarından söz edilecek olursa 1995 ve 1996 yıllarında Kral TV Video Müzik Ödülleri En iyi Arabesk Fantezi Müzik sanatçısı ödülü, 2009 yılında Siyaset Dergisi Yaşam Boyu Sanat Onur Ödülü yine 2009 Radyo 15 Sanat Onur Ödülü ve 2013 yılında 19. Kral TV 1. Türkiye Müzik Ödülleri Gecesi Yaşam Boyu Onur Ödülü örnek olarak gösterilebilir.

Tayfur, ses sanatçılığı, oyunculuk, senaristlik ve yönetmenlik haricinde 2003 yılında hayat mücadelesini konu almış olduğu "Şekerci Çırağı", 2008 yılında "Yağmur Durunca" ve 2013 yılında "Bir Zamanlar Ağaçtım", 2017 yılında "Paraşütteki Çocuk" isimli romanları da yazmıştır. Ferdi Tayfur okumaya ve bilgiye vermiş olduğu değeri hayranlarına aktarabilmek amacıyla oluşturulmuş Ferdi Tayfur'un resmî sitesi "Ferdibaba.com" adresinde son iki kitabının ücretsiz erişimini sağlamıştır. Sitenin şu an ki yöneticisi Engin Çınar;

"Paraşütteki Çocuk ve Bir zamanlar ağaçtım kitaplarını önce biz yayınladık. Sitede yayınlandıktan daha sonra piyasaya çıktı. Ticari bir amacı olsaydı önce bizlerle hayranlarıyla paylaşmazdı diye düşünüyorum. Baba hem hayranlarına okuma alışkanlığı kazandırmak hem de maddi durumu kısıtlı insanları düşünerek böyle yüce gönüllü bir davranış içine girdi." Sözleriyle ifade etmiştir. (Engin Çınar, Kişisel Konuşma, 18,08,2020)

Tayfur'un oyuncu Necla Nazır'dan kızı (Tuğçe Tayfur) olmak üzere toplamda 5 çocuğu vardır.

1.4. Problem Durumu ve Cümlesi:

1960'lı yılların ortasından itibaren hayatımıza müzik ve bir yaşam biçimi olarak yerleşmiş olduğu görülen "arabesk" kavramı Türk sinemasıyla etkileşimi sonucunda; sadece kırdan kente göçmüş ve şehir yaşamına uyum sağlayamamış bir kesimin müziği olmanın dışına çıkarak neredeyse toplumun her kesimine ulaşabilmiş bir müzik akımı haline gelmiştir. Dönemin popüler arabesk yorumcularından ve önemli temsilcilerinden biri olan Ferdi Tayfur, yapmış olduğu pek çok plak ve albümlerle büyük kitlelere hitap etmiş ve önemli bir arabesk figür olarak Türk sinemasında başrol oyuncusu sıfatıyla otuz aşkın filmde yer almıştır. Özellikle 1976-1986 yılları içerisinde 27 arabesk filmde yer alarak önemli bir arabesk figürü olduğunu bir kez daha göstermiştir. Tayfur'un bu özelliğinden yola çıkarak 1976-1986 yılları arasında yer aldığı arabesk filmlerine yönelik müzik olgularının çok yönlü olarak değerlendirilmesi araştırmanın temel problem amacı olarak görülmüştür.

Bu araştırmanın problem cümlesi "Ferdî Tayfur örneğinde Türk sinemasında arabesk müzik kavramı ve ortaya çıkan sosyo-kültürel ve müzikal sürecin genel özellikleri nelerdir? Olarak belirlenmiştir.

1.4.1. Alt Problemler:

- Film içerisinde yer alan Ferdi Tayfur şarkılarının form yapısı nasıldır?
- Film içerisinde sanatçının kaç eserine yer verilmiştir?
- Film içerisinde yer alan Ferdi Tayfur şarkılarının ritmik yapıları nedir?
- Film içerisinde kullanılan şarkıların süre uzunlukları nedir?
- Film içerisinde Ferdi Tayfur'un icra etmiş olduğu şarkıların ses aralığı nedir?
- Jenerik akışında Ferdi Tayfur'un eserlerine yer verilmiş midir?
- Filmin ismi, senaryo ve Ferdi Tayfur şarkılarının söz öğeleri arasında etkileşim var mıdır?
- Film yönetmenleri, yapımcıları ve senaristleri kimlerdir?

1.5. Araştırmanın amacı:

Ferdi Tayfur'un 1976-1986 yılları başrollerinde yer almış olduğu filmler vasıtasıyla Türkiye'de popüler olan

arabesk müzik kavramının tarihsel süreci, kültürel etkileri ve kültürel etkilerinden yola çıkarak Türk Sinemasında arabesk film ve film müzikleri kavramının incelenmesi araştırmanın temel amacı olarak benimsenmiştir.

1.6. Araştırmanın Önemi:

Türkiye’de müzik ürünleri alanında ve Türk sinemasında kendine önemli bir yer edinmiş olan “arabesk müzik” kavramının incelenmesi yoluyla günümüzde ve gelecek zamanlarda öngörü ve fikir oluşumuna katkı sağlayabilmesi açısından önem arz etmekte olduğu düşünülmektedir.

1.7. Araştırmanın sınırlılıkları:

1-Araştırma, kullanılan veri toplama araçları ve yöntemleri ile sınırlıdır.

2-Araştırma, Ferdi Tayfur’un 1976-1986 yılları aralığında başrollerinde oynamış olduğu 27 film ile sınırlandırılmıştır.

2. YÖNTEM:

Bu çalışmada arabesk müzik ve Türk sinemasında arabesk filmlerdeki müzikleri incelemek ve ifade edebilmek adına Nitel Araştırma yöntemlerinden Tarihsel Araştırma Modeli tercih edilmiştir. “Tarihi (historical) araştırmalar, dönemin dokümanları dikkatlice okunarak ya da o zamanda yaşamış kişilerle görüşmeler yapılarak odaklanılan problemle ilgili olarak “geçmişte ne oldu?” sorusuna cevap arar. Araştırmacı o dönemde neler yaşandığını olabildiğince doğru bir şekilde ele almaya ve bunun niçin olduğunu açıklamaya çalışır” (Büyüköztürk,Ş.,Kılıç Çakmak,E.,ve diğerleri, 2017:20)

Türkiye’de 1970’li yıllardan 1990’lı yıllara kadar uzanan arabesk müzik ve bu müzik türüne bağlı olarak ortaya çıkmış olan arabesk film ve müzikleri bu araştırmanın evrenini, dönemin önemli arabesk yorumcularından biri olan Ferdi Tayfur’un 1976-1986 yılları arasında başrol oyuncusu olarak yer almış olduğu 27 film bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma verileri konuya yönelik yazılı ve dijital kaynaklar, kişisel görüşmeler, video kayıtları ve sanatçıya yönelik oluşturulmuş diğer biçimlerdeki veri kaynaklarından elde edilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM:

Bu bölümde araştırma konusuna yönelik elde edilen bulgulara ve bulgulardan yola çıkarak yapılan yorumlara yer verilmektedir.

Ferdi Tayfur’un 1986-1976 yılları arasında gösterime girmiş arabesk filmlerini incelediğimizde 27 film ve yaklaşık 96 şarkı karşımıza çıkan eserlerinin bulgu ve yorumlarına yer verilmektedir.

Tablo 1: 1976-1986 yılları arası Ferdi Tayfur Filmleri içerik analizi

Yıl	Film Adı	Filmde kullanılan ferdi Tayfur Şarkıları	Film Yönetmeni	Film Yapımcısı	Film Senaristi	Oyuncu olarak yer almış mıdır?
1986	İçimde Bir His Var	*İçimde Bir His Var *Neden *Gönlümün Sultanısın *Kolay Değil *Ben Kötüysem	Ferdi Tayfur	Aziz Sarıkaya	Ferdi Tayfur	Evet
	Affet Allah'ım	*İki Hasret *Yabancı mıyım? *Ağlamazsam Uyuyamam	Ferdi Tayfur	Melih Gülgen	Ferdi Tayfur	Evet

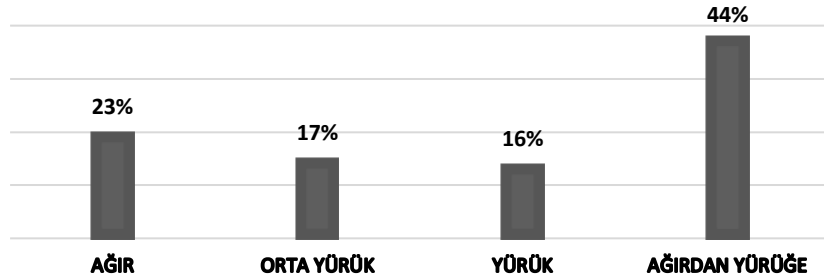
1985	Her Şeyim Sensin	*Gitme Yârim *Her Şeyim Sensin *Ne Çıkar	Ümit Efehan	Selim Soydan	Erdoğan Tünaş	Evet
	Haram Oldu	*Boynu Büküğüm *Her Saat Başında *Bizim Sokaklar *Senin İçin *Haram Oldu	Ferdi Tayfur	Aziz Sarıkaya	Ferdi Tayfur	Evet
1984	Utaniyorum	*Utaniyorum *Her Şeyim Sensin *Kurtuldum	Melih Gülgen	Selim Soydan	Erdoğan Tünaş	Evet
	Çılgın Arzular	*Sana Benziyor *Hasta Düştüm *Yaktı Beni *Benim Hayatım	Ümit Efehan	Selim Soydan	Erdoğan Tünaş	Evet
1983	Yaktı Beni	*Yaktı Beni *Söyleten Sensin *Seni Dilendim *Nisan Yağmuru	Melih Gülgen	Selim Soydan	Erdoğan Tünaş	Evet
	Kalbimd eki Acı	*Seni Dilendim *Yıldızlar Da Kayar *Seni Düşünüyorum *Can Bırakmadın	Natuk Baytan	Yahya Kılıç	Natuk Baytan	Evet
	Yıldızlar Da Kayar	*Çok İyi Düşün *Sana Benziyor *Yıldızlar Da Kayar *Sen De Bilirsin *Sensin Tesellim	Melih Gülgen	Selim Soydan	Erdoğan Tünaş	Evet
1982	Sen De Mi Leyla	*Ahım Yerde Kalmaz *Olsan İçmez Miydim? *Sen De Mi Leyla? *Can Bırakmadın	O. Fahir Seden	Seyfettin Özkasap	Erdoğan Tünaş	Evet
	Hasret Sancısı	*Olsan İçmez Miydim? *Yaralıyım Dertliyim *Bir Avuç Gözyaşı *Hasret Sancısı *İsyan Etme Diyorlar * Ben De Özledim	O. Fahir Seden	Hürrem Erman	Erdoğan Tünaş	Evet
	Günaha Girme	*Sabahı Olmayan *Sevda Yelleri * Ben De Özledim *Günaha Girme	Natuk Baytan	Yahya Kılıç	Erdoğan Tünaş	Evet
1981	Kara Gurbet	*Hasret Sancısı *Ah Annem *Yaralıyım Dertliyim * Nereye Kadar * Kara Gurbet	Natuk Baytan	Yahya Kılıç	Erdoğan Tünaş	Evet
	Ben De Özledim	*Bir Avuç Gözyaşı *Eller Mendiller *Ben De Özledim *Sevda Yelleri *Sensin Tesellim *Nereye Kadar?	Nazmi Özer	Nazmi Özer	Erdoğan Tünaş	Evet
	Olmaz Olsun	*Tövbekar Oldum *Dert Kitabı *Koşturdu Peşinden *Koparma Gülleri *Nisan Yağmuru *Durdurun Dünyayı *Olmaz Olsun	Temel Gürsu	Arda Usken	Seyfettin Özkasap	Evet

	Bir Damla Ateş	*Sevda Yelleri *Genç Ömrümün Taze Çağı *Koşturdu Peşinden *Boynu Büküğüm *Senin Yerine *Derbeder *Bir Damla Ateş	O. Fahir Seden	Nazmi Özer	O. Fahir Seden	Evet
1980	Durdurun Dünyayı	*Nisan Yağmuru *Yaprağı Dökülen *Aramızda Engeller Var *Durdurun Dünyayı *Söz Veriyorum *Bir Damla Ateş *Gelin Mi Oluyorsun?	Nazmi Özer	Nazmi Özer	O. Fahir Seden	Evet
	Huzurum Kalmadı	*Anlamı Olmaz *Huzurum Kalmadı *Sevginin Ötesi *Yağmur Gözyaşı *Yetti Kader	Natuk Baytan	Yahya Kılıç	Erdoğan Tünaş	Evet
	Boynu Bükük	*Sıra Dağlar *Yeter *Olmaz Olsun *Durdurun Dünyayı *Boynu Büküğüm *Benim Gibi Sevenler	Temel Gürsu	Tanju Gürsu	Erdoğan Tünaş	Evet
	Yuvasız Kuşlar	*Ağlamazsam Uyuyamam *Gönül Oyunu *Merak Etme Sen *İnsan Sevince *Sıra Dağlar *Tövbekar Oldum *Aramızda Engeller Var	Natuk Baytan	Yahya Kılıç	Erdoğan Tünaş	Evet
1979	İnsan Sevince	*Ağlamazsam Uyuyamam *Gönül Oyunu *Merak Etme Sen *Hapishane *Yeter *Tövbekar Oldum *Aramızda Engeller Var	O. Fahir Seden	Nazmi Özer	Ferdi Tayfur	Evet
1978	Son Sabah	*Söz Veriyorum *Garipler Çile Çeker *Ne Dersin *Merak Etme Sen *Son Sabah *Hayat Arkadaşı	Natuk Baytan	Yahya Kılıç	Erdoğan Tünaş	Evet
	Batan Güneş	*Aşkımı İnkâr Ettin *Bekledim Durdum *Ne Dersin *Yadeller *Koparma Gülleri *Seherin Vaktinde *Huzurum Kalmadı	Temel Gürsu	Hulki Saner	Hulki Saner	Evet
	Yadeller	*Hayat Adamı Oldum *İçime Doğmuştu Sanki *Bırak Şu Gurbeti *Feleğin İşine Bak *Mecburen *Yar Kabrini Derin Edin *Vazgeç Felek	Temel Gürsu	Hulki Saner	Hulki Saner	Evet
1977	Benim Gibi Sevenler	*Benim Gibi Sevenler *Varlığının Tiryakisi *Aklımı Başımdan Aldın *Kara Bahtım *Ayrılık Vakti *Olur Mu Böyle Olur Mu?	Temel Gürsu	Hulki Saner	Temel Gürsu ve Ekibi	Evet
	Derbeder	*Huzurum Kalmadı *İzdirap Çemberi *Derbeder *Yüreğimde Yara Var *Yağmur Gözyaşı *Alıştım *Benim Gibi Sevenler	Temel Gürsu	Hulki Saner	Erdoğan Tünaş	Evet

		*Sanma Sana Dönerim *Bir Duamız Vardı Tanrıdan					
1976	Çeşme	*Çeşme *Kaderimsin *Yağmu Gözyaşım *Akşam Güneş *Huzurum Kalmadı *Çiçekler Açsın *Yadeller *Derbeder	Temel Gürsu	Hulki Saner	Hulki Saner	Evet	

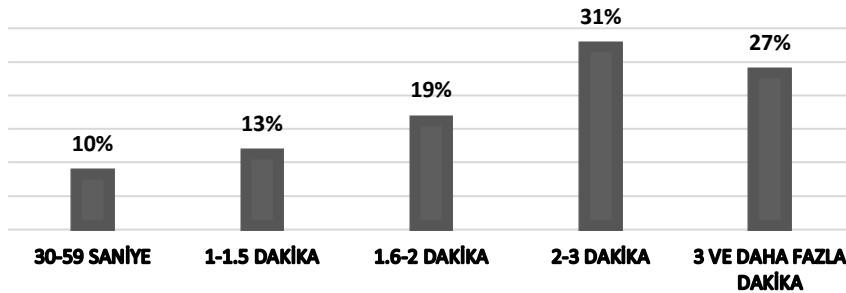
Tablola yer alan filmler içerisinde kullanılmış olan Ferdi Tayfur eserlerin tamamının arabesk şarkı formu ve maksal dizi yapı özelliklerine sahip olduğu gözlemlenmektedir. Filmlerinde genel olarak beş veya altı şarkıya yakın seslendirme yapmış olduğu görülmektedir. Bu durum, dönemde Ferdi Tayfur'unda dahil olduğu arabesk şarkıcılara uygulanan televizyon ve radyo sansürü olması ve hayranlarının sinema vasıtasıyla izlememe haricinde dinleme isteğinin karşılanması olarak açıklanabilir. Beyaz perde de Tayfur'un şarkılarının hikayeleştirilmesi ve kendisi tarafından canlandırılmasıyla izleyicilerde günümüz klip anlayışına yakın bir algı oluşturmuştur. Ferdi Tayfur'un popüler şarkılarının bir çok filmde tekrar tekrar kullanılmış olduğu da gözlemlenmektedir. Örnek olarak, Huzurum Kalmadı filmi ile aynı isme sahip şarkının Derbeder, Çeşme ve Batan Güneş filmlerinde kullanılması ve bu eser gibi dönemde popüler pek çok eseri (Derbeder, Benim Gibi Sevenler, Son Sabah, Çeşme vs.) gösterilebilir. Eserlerinin büyük çoğunluğunun basit usullerle ölçülmüş olduğu görülmektedir. Film ve film içerisinde yer alan şarkıların diğer özelliklerini grafiklerde incelendiğinde ise;

Grafik 1: Film içerisinde kullanılan Ferdi Tayfur şarkılarının ritmik yapıları (metronom hızı) nedir?

Ferdi Tayfur'un film içerisinde seslendirmiş olduğu doksan altı eserin metronom hız yapıları incelendiğinde, arabesk serbest okuma olarak adlandırılan ve uzun hava formunu andıran kendine has forma sahip şarkıları genel olarak ağırdan yürüğe bir metronom hızına sahiptir. Bu metronom hız yapısı diğer arabesk yorumculardan farklı olarak Ferdi Tayfur'a mahsus olma özelliğine sahip olduğu söylenebilir.

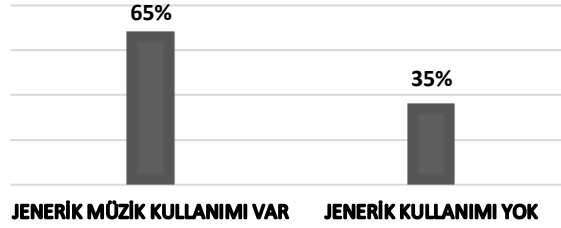
Grafik 2: Film içerisinde kullanılan Ferdi Tayfur şarkısının süre uzunluğu ne kadardır?

Ferdi Tayfur'un yirmi yedi filmi içerisinde şarkıları genel olarak iki ile üç dakika arasında kullanılmıştır. Tayfur'a ait şarkıların birden çok film içerisinde ve farklı dakika kullanımları da bulunmaktadır. Örneğin Çeşme şarkısı aynı ismi taşımakta olan film içerisinde üç dakika ve üzeri bir kullanıma sahipken, Benim Gibi Sevenler filminin jenerik akışında kullanılmış olan aynı şarkı iki ile üç dakika arası bir kullanıma sahiptir. Bu durumu yapılmış olan kişisel görüşmeler ışığında değerlendirdiğimizde ise, film akışına yerleştirilme sırası,

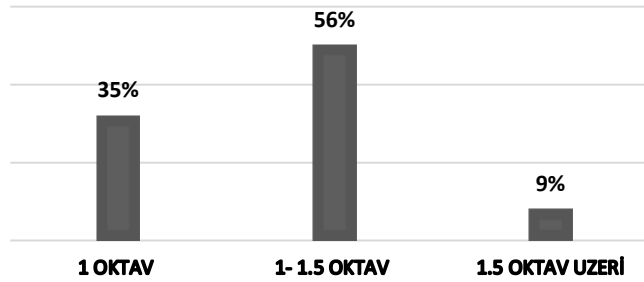
dönemde tercih edilen popüler olan Tayfur şarkılarının daha fazla filmde yer verilme isteği ve izleyicilerin zihninde sadece film değil şarkıların da kalıcı olmasının hedeflenmiş olduğu saptanmıştır.

Grafik 3: Ferdi Tayfur filmlerinde eserlerin Jenerik kullanım durumları nasıldır?

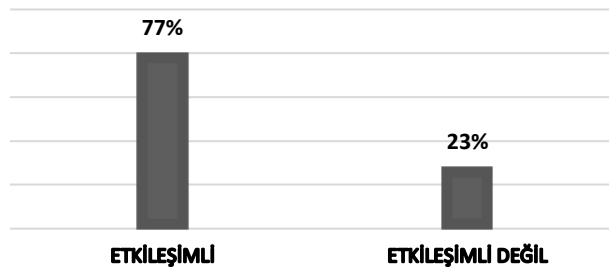
Jenerik akışı filmin ön tanıtımı ya da filmin genel olarak yansıtmak isteğini hedefleyen ön yüz olarak tanımlanabilir. Ferdi Tayfur'un baş rol olarak yer aldığı filmlerde ise elbette Tayfur'un eserlerine yer verilmesi söz konusu olmuştur. Ferdi Tayfur'un inceleme kapsamındaki yirmi yedi filminden yirmisinin jenerik akışında ferdi Tayfur eserlerine yer verilmiş olduğu görülmektedir. Bunlardan bir kısmı film ile aynı ismi taşıyan eserlerden oluşmaktayken, bir kısmında ise film isminden farklı Ferdi Tayfur eserlerine yer verilmiş olduğu görülmektedir. Kara Gurbet filminde ise enstrümantal müzik kullanılmıştır. Jenerik akışında Tayfur'un eserlerine yer verilen filmlerden bir kısmı ise; Çeşme, Benim Gibi Sevenler, Derbeder, Yadeller, Batan Güneş, Son Sabah, İnsan Sevince, Durdurun Dünyayı, Bir Damla Ateş, Olmaz Olsun, Ben De Özledim, Hasret Sancısı, Sen De Mi Leyla, Yıldızlar Da Kayar, Yaktı Beni, Çılgın Arzular, Utanıyorum, Haram Oldu ve Her Şeyim Sensin filmleridir.

Grafik 4: Film içerisinde kullanılan Ferdi Tayfur şarkılarının hareket ettiği ses aralığı ne kadardır?

Film içerisinde kullanılmış olan Ferdi Tayfur şarkılarının büyük çoğunluğunda diğer arabesk şarkılardan farklı olarak serbest okuma veya uzun hava formunda yorumlaması sebebiyle ve Ferdi Tayfur'un ses aralığının genişliği sebebiyle seslendirmiş olduğu eserlerin büyük çoğunluğunun ses aralığı bir – bir buçuk oktav aralığında yer almaktadır.

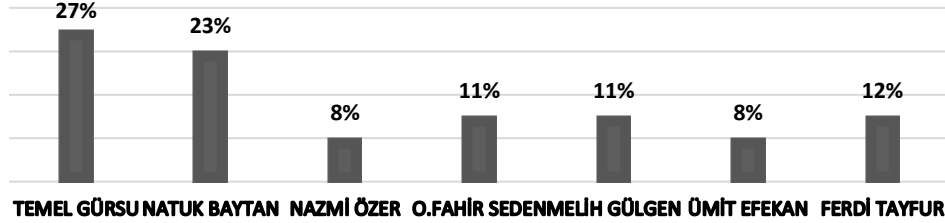
Grafik 5: Film içerisinde kullanılan Ferdi Tayfur şarkılarının söz öğeleri film ismi ve senaryosu ile etkileşimli mi?

Arabesk filmlerdeki isim-senaryo etkileşimi ve uyumluluk, Yeşilçam şarkılı filmler geleneğinin arabesk filmlere bir yansıması olarak adlandırılabilir. Yeşilçam da şarkıcıların baş rol olduğu filmlerde şarkılarıyla uyumlu melodram senaryoların yazılması olduğu gibi arabesk film furçasının yoğun olduğu 70'li ve 80'li yıllarda popüler olan arabesk şarkıcıların, şarkılarıyla uyumlu film senaryoları yazılmıştır.

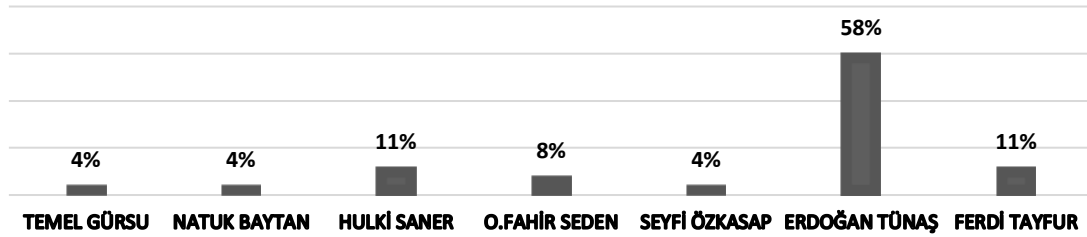
Tayfur'un başrol olarak yer aldığı filmlerin isim ve senaryo etkileşimi ve uyumluluğuna bakıldığında ise, Çeşme, Derbeder, Son Sabah, Boynu Bükük, Huzurum Kalmadı, Durdurun Dünyayı, Bir Damla Ateş, Olmaz Olsun, Ben De Özledim, Kara Gurbet, Günaha Girme, Hasret Sancısı, Sen De Mi Leyla, Yıldızlar Da Kayar, Yaktı Beni, Utanıyorum, Haram Oldu, Her Şeyim Sensin ve İçimde Bir His Var filmlerinin senaryo ve hikayeye uyumlu olarak jenerik akışında ya da film içerisinde sahne duygu durumuna uygun şekilde kullanılmış olduğu saptanmıştır.

Grafik 6: Ferdi Tayfur Filmleri Yönetmenleri kimlerdir?

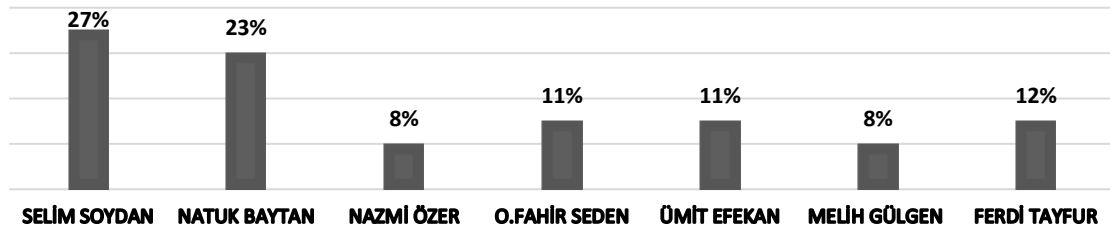
Ferdi Tayfur'un başrollerinde yer almış olduğu filmlerin yönetmen koltuğunda oturmuş olan isimler incelendiğinde Temel Gürsu'nun Çeşme, Derbeder, Benim Gibi Sevenler, Yadeller, Batan Güneş, Boynu Bükük ve Olmaz Olsun filmleri ile yoğun olarak yer almış olduğu; Son Sabah, Yuvasız Kuşlar, Huzurum Kalmadı, Kara Gurbet, Günaha Girme ve Kalbimdeki Acı filmleriyle Natuk Baytan'ın takip ettiği görülmektedir. Seden'in Bir Damla Ateş, Hasret Sancısı, Sen De Mi Leyla; Gülgen'in Yıldızlar Da Kayar, Yaktı Beni, Utanıyorum ve Ferdi Tayfur'un Haram Oldu, Affet Allahım, İçimde Bir His Var filmlerini yönetmiş oldukları saptanmaktadır. Tayfur'un çocukluğundan itibaren içinde taşıdığı sinema tutkusu, pek çok filmde başrol olarak yer alması, kıymetli sinema emekçileri ile bir arada çalışması sonucu yönetmenlik yapmasının önünü açan etmenler olarak sayılabilir.

Grafik 7: Ferdi Tayfur Filmleri senaristleri kimlerdir?

Tayfur'un başrollerinde yer almış olduğu filmlerin senaryosunu Erdoğan Tünaş kaleme almış olduğu görülmektedir. Tünaş'ın kaleme almış olduğu filmler Her Şeyim Sensin, Unutamıyorum, Çılgın Arzular, Yaktı Beni, Yıldızlar Da Kayar, Sen Demi Leyla, Hasret Sancısı, Günaha Girme, Kara Gurbet, Ben De Özledim, Huzurum Kalmadı, Boynu Bükük, Yuvasız Kuşlar, Son Sabah ve Derbeder filmleridir. Tünaş'ı, Hulki Saner'in Çeşme, Yadeller ve Batan Güneş filmleri takip etmektedir. Beste - güfte yazarlığının, içinde taşıdığı duygu yoğunluğu ve sinema tecrübelerinin sonucu olarak Ferdi Tayfur ise Affet Allah'ım, Haram Oldu, insan Sevince ve İçimde Bir His var filmlerinin senaryolarını kaleme almıştır.

Grafik 8: Ferdi Tayfur filmleri yapımcıları kimlerdir?

Ferdi Tayfur'un başrol oyuncusu olarak yer almış olduğu filmlerin yapımcıları genel olarak Selim Soydan, Hulki Saner ve Yahya Kılıç olarak karşımıza çıkmaktadır. Her Şey Sensin, Utanıyorum, Çılgın Arzular, Yaktı Beni

ve Yıldızlar Da Kayar filmlerinin yapımcılığını Selim Soydan; Son Sabah, Yuvasız Kuşlar, Huzurum Kalmadı, Kara Gurbet, Günaha Girme ve Kalbimdeki Acı filmlerini Yahya Kılıç; Çeşme, Derbeder, Benim Gibi Sevenler, Yadeller, Batan Güneş filmlerinin yapımcılığını Hulki Saner üstlenmişlerdir.

4. SONUÇLAR

- Ferdi Tayfur 1976-1986 yılları arasında yirmi yedi filmde başrol oyuncusu olarak yer almış ve bu filmler içerisinde yaklaşık olarak doksan altı eseri seslendirmiştir. Tayfur'un filmlerinde günümüz klip şartları ile kıyaslandığında yirmi yedi film içerisinden doksan altı şarkı klipi çıkabilecek bir performans sergilemiş olduğu görülmektedir.
- Ferdi Tayfur'un eserlerinin arabesk şarkı formunda ve makamsal dizi özelliklerine sahip olduğu görülmektedir. Film içerisinde ortalama olarak beş veya altı eserine yer verilmiş olduğu, yer verilen eserlerin tamamını seslendirdiği görüldüğü ve günümüz kliplerine ilham olabileceği düşünülmektedir.
- Tayfur'un film içerisinde seslendirmiş olduğu eserlerin metronom hızları, diğer arabesk şarkılardan farklı olarak serbest okuma veya uzun hava formunda yorumlaması nedeniyle yoğunluklu olarak ağırdan yürüğe doğru seyretmekte olduğu görülmektedir.
- Film içerisinde şarkılara %31 oranında 2-3 dakika ve %27 oranında 3 dakikadan daha fazla yer verilmiş olduğu görülmektedir. Şarkıların film içerisindeki kullanım sürelerinin uzunluğu Ferdi Tayfur'un şarkılarını baştan sona dinleyebilme imkânı tanımaktadır. Eserlerini ise, %56'lık bir oranla bir- bir buçuk oktav aralığında okumuş olduğu gözlemlenmiştir.
- Ferdi Tayfur'un yer almış olduğu filmlerin %65'inin jenerik akışında eserlerine yer verilirken, film ile aynı ismi taşımakta olan şarkıların genel olarak film senaryosuna uyumluluğu olduğu görülmektedir. Bu durumun ise Yeşilçam şarkılı filmler geleneğinin arabesk filmlere yansımış olması olarak tanımlanabilir.
- Tayfur'un yer almış olduğu filmlerin yönetmenliğini genel olarak Temel Gürsu, Natuk Baytan ve kendisinin üstlenmiş olduğu görülmektedir.
- Film senaryosunun ise %58 oranında genel olarak Erdoğan Tünaş'ın üstlendiği, %11'lik oranla Hulki Saner ve Ferdi Tayfur'un kaleme almış olduğu tespit edilmiştir.
- Ferdi Tayfur'un yer almış olduğu filmlerin yapımcılığında O. Fahir Seden, Natuk Baytan ve Selim Soydan öne çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abisel, Nilgün. (1995) Popüler Sinema ve Türler, Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Akçura, Gökhan. (1995) "Aile Boyu Sinema" Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Ayça, Engin. (1996) "Yeşilçam'a Bakış, Türk Sineması Üzerine Düşünceler içinde". (Der; Süleyman Murat Dinçer) s.129-149, Doruk Yayınları, Ankara.
- Belge Murat. (2004) "Tarihten Güncelliğe". İletişim Yayınları, İstanbul.
- Belge, Murat. (2008). "Tarihten Güncelliğe" (2. baskı). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Berkes Niyazi. (2008) "Türkiye'de Çağdaşlaşma, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Cantek, Levent; "Türkiye'de Mısır Filmleri". Tarih-Toplum Dergisi, sayı 204, 2000.
- Dönmez, Yağmur ,Eylül. (2017). "Yeşilçam Filmlerinde Türk Sanat Müziği Makamları ve Etkileri". Gece Yayınları, Ankara.
- Güngör, Nazife. (1993). "Sosyo-kültürel açıdan arabesk müzik". (2. baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Gürbilek, Nurdan. (2009). "Vitrinde Yaşamak". (5. baskı). Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Işık, Caner; Erol, Nuran. (2002). "Arabeskin Anlam Dünyası: Müslüm Gürses Örneği". Bağlam Yayıncılık, Ankara.
- Kirel, Serpil.(1995). "Yapımcıların Can Simidi Muharrem Gürses" Antrakt, Aralık sayısı.
- Koçyiğit, Hülya. (2020). "Film Gibi Hayatlar". https://youtu.be/X_TnTIF92HA Erişim Tarihi: 10.08.2020.
- Kongar Emre.(1981) "İmparatorluktan günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı". Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kongar, Emre. (2007). "21. yüzyılda Türkiye: 2000'li yıllarda, Türkiye'nin toplumsal yapısı". (39. baskı). Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kongar Emre.(2008). "Kültür Üzerine". Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kozanoğlu, Can. (1992). "Cilalı imaj devri: 1980'lerden 1990'lara Türkiye ve starları". İletişim Yayınları, İstanbul.

- Kozanoğlu Can. (1995). "Cilalı İmaj Devri 1980'lerden 90'lara Türkiye ve Starları" İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kozanoğlu, Can. (1995). "Pop Çağı Ateşi". (5. Baskı). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Oskay, Ünsal. (2010). "Yıkanmak istemeyen çocuklar olalım". (4. baskı),Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Öncü, Ayşe. (2009). "İstanbullular ve ötekiler: Küreselcilik Çağında orta sınıf olmanın kültürel kozmolojisi". İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında. (Ed: Ç. Keyder). (Çev: S. Savran). Metis Yayınları: İstanbul.
- Özbek, Meral. (1999). "Arabesk Kültür: Bir Modernleşme Ve Popüler Kimlik Örneği. Türkiye'de Modernleşme Ve Ulusal Kimlik". (Ed: S. Bozdoğan ve R. Kasaba). (Çev: N. Elhüseyni). (2. baskı).
- Özbek Meral. (2006). "Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski" İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özbek, Meral. (2008). "Popüler kültür ve Orhan Gencebay arabeski." (8. baskı). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özgüç, Agah. (2005). Türlerle Türk sineması: dönemler, modeller, tipler. Dünya Yayıncılık, İstanbul.
- Özgüç Agah.(2000). "Vedat Örfi Bengü" Tombak Dergisi, Nisan sayısı.
- Özgüç Agah. (2005). "Türlerle Türk Sineması, Dünya" Aktüel Yayınları, İstanbul.
- Scognamillo, Giovanni. (1979). "Bir dönemin anatomisi". Türk sineması 1960-1977. Kurgu Dergisi, (1), 98-107.
- Scognamillo, Giovanni. (2003). "Türk sinema tarihi". (2. Baskı). Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Stokes, Martin. (1998). Türkiye'de arabesk olayı. (Çev: H. Eryılmaz). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tan, Nesrin. (1987). "Türk sinemasında arabesk: arabesk şarkılı filmlerin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Tayfur, Ferdi. (2006). "Şekerci Çırağı" Kora Yayın: İstanbul.
- Teksoy, Rekin. (2007). "Rekin Teksoy'un Türk Sineması" Oğlak Yayınları, İstanbul.
- Yağmurdereli, Osman. (2007). "Hey Gidi Günler :Ferdî Tayfur." <https://www.youtube.com/watch?v=wnBzSA3ti9o> Erişim Tarihi: 10.08.2020.
- Yazan, Aylın. (2015). "Arşiv Odası: Ferdi Tayfur, 1984 BBC Türkiye". <https://youtu.be/tLNwWmvX6dU> Erişim Tarihi: 10.08.2020.

Film Kaynakları:

- Affet Allah'ım https://www.youtube.com/watch?v=aaTyPsfoT_I
- Batan Güneş <https://www.youtube.com/watch?v=tQegb3rSgwx>
- Ben De Özledim https://youtu.be/K_haYISiY10
- Benim Gibi Sevenler https://www.youtube.com/watch?v=Rxb2A_U3gt8&t=4s
- Bir Damla Ateş <https://www.youtube.com/watch?v=S2sp00sufNU>
- Boynu Bükük https://www.youtube.com/watch?v=t9N7Xu_g3m
- Çeşme <https://www.youtube.com/watch?v=HQOI9Mf0EUE>
- Çılgın Arzular <https://www.youtube.com/watch?v=QvAlPc1CdD8>
- Derbeder <https://www.youtube.com/watch?v=9teU3YquR7A>
- Durdurun Dünyayı <https://www.youtube.com/watch?v=z8mRHdqYE9g&t=9323s>
- Günaha Girme <https://www.youtube.com/watch?v=SX6WVeVuBQU>
- Haram Oldu <https://www.youtube.com/watch?v=Cy6zYSOcuul>
- Hasret Sancısı <https://www.youtube.com/watch?v=dapvUXoQsxQ&t=3s>
- Her Şeyim Sensin https://www.youtube.com/watch?v=3pCszUsrN_A
- Huzurum Kalmadı <https://www.youtube.com/watch?v=HmDvToFwZNY>
- İçimde Bir His Var https://www.youtube.com/watch?v=61Z139GS_XY
- İnsan Sevince https://www.youtube.com/watch?v=61Z139GS_XY
- Kalbimdeki Acı <https://www.youtube.com/watch?v=yVBzchOpiTc>
- Kara Gurbet https://www.youtube.com/watch?v=3p_MYY0gDac
- Olmaz Olsun <https://www.youtube.com/watch?v=1EGjv4eGNiY>
- Sen De Mi Leyla <https://www.youtube.com/watch?v=B4FIKDawiNw>
- Son Sabah <https://www.youtube.com/watch?v=HEVrFF-384&t=5s>
- Utaniyorum <https://www.youtube.com/watch?v=oabfMQIk9pc>
- Yadeller <https://www.youtube.com/watch?v=1LD5m4jCnZo>
- Yaktı Beni <https://www.youtube.com/watch?v=kGaW9VezcsA>
- Yıldızlar Da Kayar <https://www.youtube.com/watch?v=QeiH1i1nrFk>
- Yuvasız Kuşlar <https://www.youtube.com/watch?v=LQ4t6Mevvi8&t=75s>